

Papežská rada pro rodinu

VADEMEKUM PRO ZPOVĚDNÍKY
V NĚKTERÝCH OTÁZKÁCH
MANŽELSKÉ MORÁLKY

VYDAL SEKRETARIÁT ČESKÉ BISKUPSKÉ KONFERENCE
PRAHA 1997
(PRO VNITŘNÍ POTŘEBU)

PŘEDMLUVA

Kristus pokračuje prostřednictvím své církve v poslání, které přijal od Otce. Rozesílá dvanáct učedníků, aby hlásali Boží království a volali lidi k obrácení a pokání, k *metanoia* (srv. Mk 6,12). Vzkříšený Ježíš jim předává svou moc odpouštět hříchy: "Přijměte Ducha svatého. Komu odpustíte hříchy, tomu budou odpuštěny" (Jan 20,22-23). Církev pokračuje v hlásání evangelia skrze Ducha svatého, kterého na ni vylil a vyzývá všechny lidi k obrácení, uděluje svátost odpuštění hříchů, jímž se kající usmíruje s Bohem a s církví, takže se mu otevírá cesta ke spáse.

Svatý otec se svým zvláštním citem pro pastorační práci uložil Papežské radě pro rodinu, aby vydala tuto příručku jako orientační pomůcku pro zpovědníky. Na pozadí svých velkých zkušeností jako kněz a biskup poznal, jak důležité jsou spolehlivé a jasné směrnice pro udělovatele svátosti smíření, jichž potom mohou v rozhovoru s lidmi použít. Mnoho prohlášení učitelského úřadu církve k otázkám manželství a rodiny, zejména od Druhého vatikánského koncilu, je dobrým základem ke *shrnutí některých otázek mravouky o manželském životě*.

Nedá se popřít, že církve si je ve svém učení vědoma požadavků týkajících se svátosti pokání a že na nich pevně trvá. Přesto se při převedení tohoto učení do pastorační praxe vytvořilo určité vákuum. Církví předložené učení tvoří sice základ této "příručky", není však naším úkolem prostě ho opakovat, i když se na ně na několika místech odkazuje. Známe celé bohatství, jež nabízejí encykliky *Humanae vitae* a *Veritatis splendor*, jakož i apoštolská adhortace *Familiaris consortio* a *Reconciliatio et poenitentia*. Víme také, že *Katechismus katolické církve* je dobré a syntetické shrnutí nauky o těchto otázkách.

"Úkolem daným církvi (...) je vyvolávat v lidském srdci obrácení a pokání a poskytovat mu dar smíření. Toto poslání není plně obsaženo v nějakých teoretických tezích ani, jak se zdá, v naplnění nějakého mravního ideálu, který se sice vyhláší, k němuž však nepřistupuje schopnost praktického uskutečňování; toto poslání směřuje k tomu, aby se projevilo určitými služebními úkony vztahujícími se ke konkrétní praxi pokání a smíření" (Apoštolská adhortace *Reconciliatio et poenitentia*, č.23).

Jsme rádi, že můžeme předat kněžím tento dokument. Byl sestaven na výslovné přání Svatého otce a za účinné spolupráce profesorů teologie a biskupů.

Děkujeme všem, kteří svým přispěním umožnili vytvořit tento dokument. Náš zvláštní dík v této souvislosti platí Kongregaci pro nauku víry a Apoštolské penitenciárie.

ÚVOD

1. Cíl dokumentu

Rodině, kterou Druhý vatikánský koncil definoval jako *domácí svatyni církve* a jako "základní a životodárnou buňkou společnosti" <§FDRUHÝ Vatikánský koncil, Dekret o apoštolátu laiků *Apostolicam actuositatem*, 18.11.1965, č.11.> věnuje církve ve své pastorační činnosti zvláštní pozornost. "V přítomném dějinném okamžiku, kdy je rodina cílem útoků četných sil, které se snaží ji rozbít nebo aspoň zdeformovat, je si církve dobře vědoma, že blaho společnosti i její vlastní je úzce spjato s příznivou rodinnou situací. Tím silněji a naléhavěji pociťuje své poslání hlásat všem, jaký plán má Bůh s manželstvím a s rodinou". <§FJAN PAVEL II., Apoštolská adhortace *Familiaris consortio*, 22.11.1981, č.3.>

V posledních letech církve - jak v hlásání Svatého otce tak i rozsáhlou pastorační iniciativou kněží a laiků - zesílila své vnitřní úsilí, aby přivedla všechny věřící k vděčnému a vírou naplněnému rozjímání o všech těch darech, jež Bůh uděluje manželům ve svátosti manželství. Žádá, aby byli manželé s to kráčet po cestě opravdové svátosti a tak v konkrétních situacích svého života autentickým způsobem dosvědčovali evangelium.

Na cestě ke svátosti v manželství a rodině mají základní význam svátosti eucharistie a smíření. První upevňuje spojení s Kristem, původcem všech milostí a života, druhá zase obnovuje manželské a rodinné společenství, když bylo narušeno, popřípadě ho podporuje a zdokonaluje <§FSrv. *tamtéž*, č.58.>, a to navzdory všemu ohrožení a poranění způsobeného hříchem.

Důkladné porozumění cestě svátosti a naplnění poslání vychází u manželů z formování jejich svědomí a z aktivního přijetí Boží vůle ve specifickém prostředí jejich manželského života, tzn. v jejich manželském společenství a v jejich službě životu. Světlo evangelia a svátostná milost tvoří dva nezbytné základy vznešené dokonalosti manželské lásky, jež má svůj původ v Bohu Tvůrci: "Tuto lásku Pán ozdravil, zdokonalil a povýšil zvláštním darem milosti a lásky". <§FDRUHÝ Vatikánský koncil, Pastorační konstituce o církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*, 7.12.1965, č.49.>

Pro přijetí jak požadavků autentické lásky, tak i Božího plánu v denním životě manželů, okamžik, kdy o tuto svátost žádají a jí přijímají, znamená ozdravnou událost maximálního významu, dává příležitost k osvětlujícímu prohloubení víry a pomáhá konkrétně uskutečňovat Boží plán ve vlastním životě.

"Svátost pokání neboli smíření otevírá cestu každému, i když je obtížen četnými vinami. V této svátosti může každý člověk jedinečně zakusit milosrdenství čili tu lásku, která je

silnější než hřích".<§FJAN PAVEL II., encyklika O Božím milosrdenství *Dives in misericordia*, 30.11.1980, č.13.>

Protože je svátost smíření svěřena k udělování kněžím, obrací se tento dokument zvláštním způsobem ke všem zpovědníkům. Chce poskytnout několik praktických pokynů ohledně zpovědi a rozřešení věřících v oblasti manželské čistoty. Současně má toto *vademecum ad praxim confessariorum* sloužit jako konkrétní opora pro zpovědní praxi manželů, aby si mohli odnést vždy větší užitek ze svátosti smíření, a tak prožívat své povolání k odpovědnému otcovství či mateřství v souladu s božskými zákony, jak církev z moci své autority učí. V neposlední řadě má svátost smíření pomoci všem, kdo se připravují na přijetí svátosti manželství.

Problematika odpovědného plození potomstva představuje v katolickém morálním učení o manželském životě tematickou oblast, jejíž pojednávání vyžaduje zvláštní jemnocit. Tím spíše to platí v souvislosti s udílením svátosti smíření, kde se církevní učení vystavuje konkrétním okolnostem a duchovnímu růstu jednotlivých věřících. Z toho tedy vyplývá nutnost připomenout některé nezbytné výroky tohoto učení, jež přiměřeně pastorálním požadavkům umožňují vypořádat se s novými způsoby antikoncepce a s rostoucím ohrožením způsobeným tímto jevem.<§FUvažme potratový účinek některých nových farmakologických preparátů. Srv. JAN PAVEL II., encyklika *Evangelium vitae*, 25.3.1995, č.13.> Tento dokument nechce reprodukovat celé učení encykliky *Humanae vitae*, apoštolské adhortace *Familiaris consortio* a jiných výpovědí papežského učitelského úřadu, nýbrž poskytnout jen několik podnětů a orientačních opor; ty mají sloužit na jedné straně duchovnímu dobru penitentů a na druhé straně přispět k překonání možné nejednotnosti a nejistoty v praxi zpovědníků.

2. Manželská čistota v učení církve

Křesťanská tradice vždy hájila hodnotu manželského spojení a rodiny proti četným herezím, které vystupovaly už v rané době církve. Bohem v samém stvoření chtěno, Kristem k jeho vlastnímu původu zpět přivedeno a k důstojnosti svátosti vyzdviženo je manželství vnitřním společenstvím lásky a života mezi manžely, jež je svou přirozeností zaměřeno na dobro dětí, které jim Bůh chce svěřit. Podle své přirozenosti jednou uzavřený svazek, jak pro dobro manželů a dětí, tak pro dobro společnosti, nezávisí na lidské libovůli.<§FSrv. DRUHÝ Vatikánský koncil, Pastorální konstituce o církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*, 7.12.1965, č.48.>

Ctnost čistoty "tedy obsahuje neporušenost osoby a celistvost daru"<§FKatechismus katolické církve, 11.10.1992, č.2337.> a v ní se pohlavnost stává "osobní a opravdu lidskou, když je zapojena do vztahu osoby k osobě, ve vzájemném, naprostém a časově neomezeném sebedarování muže a ženy".<§FTamtéž.> Pokud se tato ctnost dotýká intimních vztahů manželů, vyžaduje, aby "si uchovávali plný smysl vzájemného darování i reprodukce potomstva v ovzduší pravé lásky".<§FDRUHÝ Vatikánský koncil, Pastorální konstituce o církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*, 7.12.1965, č.51.> Je proto radno připomenout, že jeden ze základních mravních principů manželského života záleží "v nerozlučném spojení dvojího významu manželského styku, který je Bohem chtěný a který člověk z vlastního popudu nemůže rozbít: je to význam spojitý a plodivý".<§FPAVEL VI., encyklika *Humanae vitae*, 25.7.1968, č.12.>

Papežové tohoto století vydali četné dokumenty, v nichž připomínají základní pravdy morálky o manželské čistotě. Mezi nimi si zvláštní pozornost zasluhuje encyklika *Casti connubii* (1930) Pia XI.<§FPPIUS XI., encyklika *Casti connubii*, 31.12.1930.>, četné projevy Pia XII.,<§FPPIUS XII., projev na kongresu Unie katolických porodních ošetřovatelek Itálie, 2.10.1951, projev pro Frontu rodin a Sdružení rodin početných na děti, 27.11.1951.>, encyklika *Humanae vitae* (1968) Pavla VI.<§FPAVEL VI., encyklika *Humanae vitae*, 25.7.1968.>, jakož i apoštolská adhortace *Familiaris consortio*<§FJan Pavel II., apoštolská adhortace *Familiaris consortio*, 22.11.1981.> (1981), dopis rodinám *Gratissimam sane*<§FJAN PAVEL II., dopis rodinám *Gratissimam sane*, 2.2.1994.> (1964) a encyklika *Evangelium vitae* (1995) Jana Pavla II. Dále je třeba uvést pastorální konstituci *Gaudium et spes*<§FDRUHÝ Vatikánský koncil, pastorální konstituce o církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*, 7.12.1965.> (1965) a *Katechismus katolické církve*<§FKATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE, 11.10.1992.> (1992). K tomu přistupují v souladu s uvedenými výroky učení církve i listy biskupských konferencí, listy pastýřů a teologů, jež přispívají k důkladnějšímu pochopení tematiky. V neposlední řadě uveďme i příklad mnoha manželských párů, jejichž úsilí prožívat svou lidskou lásku křesťanským způsobem je příspěvkem nejvyšší účinnosti k nové evangelizaci rodin.

3. Manželská dobra a sebeodevzdání manželů

Ve svátosti manželství dostávají manželé od Krista Vykupitele dar té milosti, jež posiluje a zušlechťuje společenství věrné a plodné lásky. Svatost, k níž jsou povoláni, je především *dar milosti*.

Všechny osoby, jež jsou povolány k manželskému životu, uskutečňují své povolání k lásce<§FSrv. DRUHÝ Vatikánský koncil, pastorální konstituce o církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*, 7.12.1965, č.24.> v naprostém sebeodevzdání, jež se odpovídajícím způsobem projevuje řečí těla.<§FSrv. JAN PAVEL II., apoštolská adhortace *Familiaris Consortio*, 22.11.1981, č.32.>

Specifickým ovocem vzájemného sebeodevzdání manželů je předání života dětem, jež jsou znamením a dovršením manželské lásky.<§FSrv. *Katechismus katolické církve*, č.2378; srv. JAN PAVEL II., dopis rodinám *Gratissimam sane*, 2.2.1994, č.11.>

Protože antikoncepce je v přímém protikladu k předávání života, zrazuje a porušuje sebeodevzdávající lásku, jež je manželskému spojení vlastní: "Manipulují s lidskou sexualitou (...), protože odnímají sexualitě charakter úplného sebeodevzdání".<§FJAN PAVEL II., apoštolská adhortace *Familiaris consortio*, 22.11.1981, č.32.> Antikoncepce odporuje plánu Boží lásky, na němž se manželé podílejí.

VADEMEKUM PRO ZPOVĚDNÍKY

Předkládané *Vademekum* sestává z řady výpovědí, jichž si musejí být zpovědníci při udílení svátosti smíření vědomi, aby mohli v zesílené míře podporovat manžele v jejich úsilí křesťansky prožívat vlastní povolání k otcovství či mateřství podle jejich osobních a sociálních podmínek.

1. Svatost v manželství

1. Všichni křesťané musejí být vhodným způsobem poučeni o svém povolání ke svatosti. Pozvání k následování Krista nikoho nevyklučuje, všichni věřící jsou vedeni k tomu, aby usilovali o plnost křesťanského života a dokonalost lásky ve svém vlastním stavu.<§F"V různých způsobech života a povoláních uskutečňují jedinou svatost všichni lidé, kteří jsou vedeni Božím Duchem, jsou poslušni Otcova hlasu, klanějí se Bohu Otci v duchu a pravdě a následují Krista, pokorného a nesoucího kříž, aby si zasloužili účast na jeho slávě. Každý však má podle vlastních darů a úkolů bez váhání postupovat cestou živé víry, která vzbuzuje naději a je činná láskou" (DRUHÝ Vatikánský koncil, věroučná konstituce o církvi *Lumen gentium*, 21.11.1964, č.41).>

2. Lásky je duší svatosti. Na základě povahy jí vlastní - jako do srdcí lidí vlitý dar Ducha svatého - zahrnuje božská láska lásku lidskou a povznáší ji, takže je tato láska schopna dokonalého sebeodevzdání. Lásky pomáhá odříkat se, usnadňuje pokrok v duchovním boji a rozmnožuje radost ze sebedarování.<§F"Láska je duší svatosti, k níž jsou všichni povoláni" (*Katechismus katolické církve*, č.826). "Láska působí, že se člověk realizuje prostřednictvím upřímného darování se: milovat znamená dávat a přijímat to, co nelze ani koupit ani prodat, ale jen si svobodně a vzájemně darovat" (JAN PAVEL II., dopis rodinám *Gratissimam sane*, 2.2.1994, č.11).>

3. Člověk nedokáže uskutečnit dokonalé sebeodevzdání jen z vlastní síly. Uschopnění k tomu dostává na základě milosti Ducha svatého. Je to Kristus, kdo vyjevuje manželství v jeho původní pravdě a uschopňuje člověka tím, že ho zbavuje jeho zatvrzelého srdce, aby ho prožíval dokonale.<§FSrv. JAN PAVEL II., apoštolská adhortace *Familiaris consortio*, 22.11.1981, č.13. "Zachovávat Boží zákony může být v určitých situacích těžké, velmi těžké: nikdy to však není nemožné. To je trvalé učení tradice církve" (JAN PAVEL II., encyklika *Veritatis Splendor*, 6.8.1993, č.102).>

"Bylo by těžkým omylem mít za to, (...) že církví uváděná norma o sobě je jen "ideál", který musí být v druhém kroku upraven a příslušným způsobem, jak se říká, sladěn s konkrétními možnostmi, a to podle "uvážení různých příslušných dober". V čem ale záleží "konkrétní možnosti člověka?" A o jakém člověku se hovoří? O člověku, který je ovládan žádostivostí, nebo o člověku, který byl Kristem vykoupen? Nakonec jde totiž o toto: o skutečnost vykoupení v Kristu. *Kristus nás vykoupil!* To znamená: dal nám možnost uskutečnit celou pravdu našeho bytí, oprostil naši svobodu od ovládaní žádostivosti. A jestliže i vykoupený člověk ještě hřeší, pak ne proto, že by bylo vykoupení Kristem neúplné, nýbrž proto, že se vůle člověka vyhýbá té milosti, jež vychází z tohoto aktu vykoupení. Boží přikázání nepochybně odpovídá schopnosti člověka: avšak schopnosti toho člověka, jemuž je dán Duch svatý, toho člověka, který i po pádu do hříchu může stále žádat o odpuštění a těšit se z přítomnosti Ducha svatého" (JAN PAVEL II., proslov k účastníkům kurzu o odpovědném rodičovství, 1.3.1984).

4. Na cestě ke svatosti dělá křesťan zkušenosti s lidskou slabostí, ale také s laskavostí a milosrdenstvím Páně. Rozhodující moment v cvičení křesťanských ctností - a tedy i manželské čistoty - spočívá v tom, aby si křesťan skrze víru uvědomil Boží milosrdenství a došel pokorné lítosti, jež přijímá Boží odpuštění.<§F"Uznat vlastní hřích, dokonce - jestliže člověk při uvažování o vlastní osobě pronikne ještě hlouběji - sám se uznat za hříšníka, schopného hříchu a nakloněného k hříchu, to je nezbytný začátek návratu k Bohu. (...) Smíření s Bohem ve skutečnosti předpokládá a zahrnuje, aby se člověk jasně a jednoznačně rozešel se spáchaným hříchem. Předpokládá a zahrnuje také pokání v plném smyslu slova: litovat, lítost zviditelnit, přijmout konkrétní chování kajícího, jenž se vydává zpět na cestu k Otci. (...) V konkrétním stavu hříšníka, kde nemůže dojít k obrácení bez poznání vlastního hříchu, nabízí církev k usmíření vždy znovu pomoc, jež se zřetelně zaměřuje na pokání, to znamená, že chce lidem

přinést "sebezpoznaní" (JAN PAVEL II., posynodní apoštolská adhortace *Reconciliatio et paenitentia*, 2.12.1984, č.13).

"Jestliže poznáme, že se láska, kterou k nám chová Bůh, nezastaví před naším hříchem, necouvne před našimi urážkami, nýbrž že ještě vzroste o starost a velkodušný příklon, jestliže si uvědomíme, že tato láska dokonce způsobila utrpení a smrt vtěleného Slova, jež bylo ochotno vykoupit nás za cenu své krve, potom plní vděčností zvoláme: 'Ano, Pán je bohatý na slitování' a dokonce řekneme: 'Pán je milosrdenství'" (*tamtéž*, č.22).>

5. Manželé uskutečňují dokonalé sebeodevzdání v manželském soužití a v manželském spojení; křesťanští manželé čerpají svůj nejvlastnější život ze svátostné milosti. Jejich spojení a předávání života patří k podstatným úkolům jejich posvěcování v manželství.<§F"Všeobecné povolání k svatosti platí i pro křesťanské manžele a rodiče. Dostává u nich přijatou svátostí zvláštní charakter a uskutečňuje se ve vlastním rámci manželského a rodinného života. Odtud se rodí milost a požadavek pravé a hluboké *manželské* a *rodinné spirituality*, která bude vycházet ze stvoření, smlouvy, kříže, zmrtvýchvstání a znamení" (JAN PAVEL II., apoštolská adhortace *Familiaris consortio*, 22.11.1981, č.56).

"Opravdová manželská láska je pozdvižena k účasti na božské lásce, vykupitelnou silou Kristovou a spásonosným působením církve se usměrňuje a obohacuje, aby manželé byli účinně vedeni k Bohu a dostalo se jim pomoci a posily v jejich vznešeném úkolu otce a matky. Proto jsou křesťanští manželé posilováni a jakoby svěceni k povinnostem a důstojnosti svého stavu zvláštní svátostí, její silou plní svůj úkol v manželství a v rodině a prodchnuti Kristovým duchem, jenž naplňuje celý jejich život vírou, nadějí a láskou, spějí stále více k vlastní dokonalosti a k vzájemnému posvěcení, a tím ke společné oslavě Boha" (DRUHÝ Vatikánský koncil, pastorální konstituce o církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*, 7.12.1965, č.48).>

2. Učení církve o odpovědném rodičovství

1. Manžele je zapotřebí poučit o neocenitelné hodnotě lidského života a jde o to podporovat je v úsilí, aby učinili z vlastní rodiny svátost života.<§F"Církev je pevně přesvědčena, že lidský život, i slabý, trpící, je vždy nádherný dar Boží dobroty. Proti pesimismu a sobectví, které zatemňuje svět, stojí církev na straně života. Ví, že v každém lidském životě lze odhalit odlesk onoho 'ano', onoho 'amen', které je Kristus. Proti 'ne', které se vtírá do světa a působí v něm, staví církev toto živé 'ano', a tak hájí člověka a svět proti těm, kdo život potírají a rdousí" (JAN PAVEL II., Apoštolská adhortace *Familiaris consortio*, 22.11.1981, č.30).

"Na rodinu je třeba znovu pohlížet jako na svátost života. Je skutečně svatá: je místem, v němž může být život, dar Boží, přiměřeně přijímán a chráněn před nejrůznějšími útoky, jimž je vystaven, a kde se může rozvíjet v souladu s požadavky opravdového lidského růstu. Oproti takzvané kultuře smrti představuje rodina sídlo kultury života" (JAN PAVEL II., encyklika *Centesimus annus*, 1.5.1991, č.39).> "V lidském otcovství a mateřství je přítomen sám Bůh, a to způsobem odlišným od všeho ostatního plození 'na zemi'".<§FJAN PAVEL II., dopis rodinám *Gratissimam sane*, 2.2.1994, č.9.>

2. Rodiče ať považují své povolání za čest a odpovědný úkol, protože se stávají spolupracovníky Boha, jenž povolává do života nového člověka, stvořeného k obrazu Božímu, v Kristu vykoupeného a určeného k životu ve věčné blaženosti.<§FSám Bůh, který řekl: "Není dobré, aby člověk byl sám" (*Gn 2,28*) a který "na začátku učinil lidi jako muže a ženu" (*Mt 19,4*), chtěl jim dopřát nějakou zvláštní účast na svém díle stvoření, a proto muži a ženě požehnal slovy: "Plodte a množte se" (*Gn 1,28*). Proto správné pěstování manželské lásky a celý způsob rodinného života, jenž z něho vzniká - ostatní cíle manželství se tím nechtějí snižovat - vyúsťují v pevné odhodlání manželů spolupracovat s láskou Stvořitele a Vykupitele, který skrze ně stále rozšiřuje a obohacuje svou rodinu" (DRUHÝ Vatikánský koncil, pastorální konstituce o církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*, č.50).

"Křesťanská rodina je společenstvím osob, stopou a obrazem společenství Otce a Syna v Duchu svatém. Její plodivá a výchovná činnost je odleskem stvořitelského díla Otce" (*Katechismus katolické církve*, č.2205).

"Spolupracovat s Bohem při povolávání nových lidských bytostí k životu znamená přispívat k předávání Božího obrazu a podobnosti Bohu, jejichž nositelem je každý, kdo je 'zrozený z ženy'" (JAN PAVEL II., dopis rodinám *Gratissimam sane*, 2.2.1994, č.8).> "V tomto úkolu spolupracovat s Bohem, který přenáší svůj obraz na nové stvoření, se plně projevuje jedinečnost manželů, určených 'spolupracovat s láskou Stvořitele a Vykupitele, který skrze ně stále rozšiřuje a obohacuje svou rodinu'".<§FJAN PAVEL II., encyklika *Evangelium vitae*, 25.3.1995, č.43; srv. DRUHÝ Vatikánský koncil, pastorální konstituce o církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*, 7.12.1965, č.50.>

3. Na těchto skutečnostech se zakládají radost a úcta, jež křesťané pociťují k otcovství a mateřství. Označuje-li se toto rodičovství v posledních církevních dokumentech za "odpovědné", slouží to účelu pozvednout vědomí a velkodušnost manželů, pokud jde o požadavek předávání života, který v sobě skrývá věčnou hodnotu, a zdůraznit jejich úlohu vychovatelů. Spadá

nepochybně do odpovědnosti manželů - kteří ať si ovšem dají přiměřeně poradit - rozvážně a v duchu víry uvážit velikost své vlastní rodiny a s přihlédnutím k mravním směrnicím pro manželský život učinit příslušná konkrétní rozhodnutí. <§F"Manželé vědí, že plněním úkolu dávat život a vychovávat - což je třeba považovat za jejich vlastní poslání - se stávají spolupracovníky lásky Boha stvořitele a jakoby jejími tlumočníky. Proto budou plnit svůj úkol s lidskou a křesťanskou odpovědností. S vnímavou uctivostí vůči Bohu si vytvoří společnou dohodu a úsilím správný úsudek. Přitom přihlédnou jak k vlastnímu dobru, tak k dobru svých dětí, ať již narozených nebo v budoucnu předvídaných, uváží též hmotné i duchovní podmínky doby a své situace a budou mít konečně zřetel i na dobro rodinného společenství, světské společnosti a církve. Tento úsudek si musejí konečným udělat manželé před Bohem sami. Ať si však jsou křesťanští manželé vědomi toho, že způsob svého jednání nemohou určovat podle své libovůle, ale že se vždycky musejí řídit svědomím, které se má přizpůsobovat Božímu zákonu, a že mají být učenliví vůči učitelskému úřadu církve, který tento zákon ve světle evangelia autenticky vykládá.

Tento božský zákon ukazuje plný smysl manželské lásky, chrání a pobízí ji k dosažení pravé lidské dokonalosti" (DRUHÝ Vatikánský koncil, pastorální konstituce o církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*, 7.12.1965, č.50).

"Když tedy běží o to, jak uvést v soulad manželskou lásku s odpovědným sdělováním života, nezávisí mravní povaha jednání jen na upřímném úmyslu a zhodnocení pohnutek, ale musí se určovat objektivními měřítky, vzatými z přirozenosti lidské osoby a jejich činů; tato měřítká uchovávají celý smysl vzájemného darování i lidského plození v ovzduší pravé lásky. To ovšem nelze uskutečnit, nepěstuje-li se poctivě ctnost manželské čistoty. Děti církve, které se opírají o tyto zásady, nesmějí při řízení porodnosti nastoupit cesty, jež zamítá učitelský úřad církve, vykládající Boží zákon" (DRUHÝ Vatikánský koncil, pastorální konstituce o církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*, 7.12.1965, č.51).

"Pokud jde o fyzické, hospodářské, psychologické a sociální podmínky, může být projev odpovědného rodičovství dvojitý: buď řádně uvážené a velkodušné rozhodnutí mít početnou rodinu, anebo rozhodnutí, učiněné z vážných důvodů a při zachování mravního zákona, vyhnout se dočasně nebo na neurčitě dlouhou dobu narození nového dítěte.

Odpovědné rodičovství znamená též a především hlubší vztah k objektivnímu mravnímu řádu Bohem stanovenému, jehož věrným tlumočnickem je správné svědomí. Opravdu odpovědné rodičovství v sobě tedy zahrnuje, že manželé plně uznávají vlastní povinnosti k Bohu, k sobě, k rodině a ke společnosti, v pravé hierarchii hodnot.

V úkolu předávání života jim tedy není dáno na vůli postupovat podle vlastního zdání, jako by mohli autonomním způsobem určit mravně dovolené cesty. Mají se v jednání řídit tvůrčím úmyslem Boha, vyjádřeným samotnou povahou manželství a jeho projevů a stálým učením církve" (PAVEL VI., encyklika *Humanae vitae*, 25.7.1968, č.10).>

4. Církev vždy učila, že antikoncepce, to znamená každé manželské spojení úmyslně zneplodněné, je o sobě hříšné jednání. Na toto učení je třeba hledět jako na definitivní a neměnné. Antikoncepce je v závažném rozporu s manželskou čistotou, staví se jak proti sdělování života (reprodukční hledisko manželství), tak i proti vzájemnému sebeodevzdání se manželů (hledisko manželského spojení); porušuje skutečnou lásku a popírá Boží suverenitu nad sdělováním lidského života. <§FEncyklika *Humanae vitae* prohlašuje za zavržitelný "jakýkoli zásah, který buď vzhledem k předvídanému manželskému spojení, nebo při jeho uskutečňování, nebo v průběhu jeho přirozených následků zamýšlí jako cíl nebo jako prostředek znemožnit reprodukci života". Dále se říká: "Na ospravedlnění manželského styku úmyslně zneplodněného se nemůže nikdo dovolávat jako platných důvodů zásady volby menšího zla nebo tvrdit, že takový styk tvoří jeden celek se stykem plodivým, k němuž došlo nebo k němuž dojde, a že to vše dohromady jako celek je stejně mravně dobré. Je-li totiž někdy opravdu dovoleno trpět menší mravní zlo, aby nedošlo ke zlu většímu, nebo aby bylo dosaženo většího dobra, není dovoleno ani z nejzávažnějších důvodů dělat zlo, aby z něho vzešlo něco dobrého, t.j. činit předmětem pozitivního úkonu vůle něco, co je vnitřně nesprávné, a proto nedůstojné lidské osoby, i když se to děje s úmyslem zachovat nebo podpořit dobro osobní, rodinné nebo sociální. Je tedy omylem domnívat se, že manželský styk záměrně zneplodněný, a proto svou podstatou mravně špatný, by mohl nabýt mravní hodnoty celkovou souvislostí plodného manželského života" (PAVEL VI., encyklika *Humanae vitae*, 25.7.1968, č.14).

"Když manželé antikoncepcí odtrhnou od sebe tyto dva významy, které vepsal Stvořitel do podstaty muže a ženy a do dynamiky jejich pohlavního spojení, podrobují Boží plán své libovůli. 'Manipulují' s lidskou sexualitou a snižují ji, a tím i sebe a svého partnera - protože odnímají sexualitě charakter úplného sebeodevzdání. Zatímco pohlavní spojení celou svou povahou vyjadřuje bezvýhradně vzájemné sebedarování manželů, stává se z něho antikoncepcí projev objektivně opačný, sebedarování neúplné. Tak přistupuje k odmítnutí otevřenosti pro život také zfalšování vnitřní pravdy manželské lásky, která je povolána k sebeodevzdání celé osoby" (JAN PAVEL II., Apoštolská adhortace *Familiaris consortio*, 22.11.1981, č.32).>

5. Specifický a mravně závažný hřích vzniká při použití prostředků s potratovým účinkem, ať už proto, že tyto prostředky zabraňují usazení nově zploděného embrya, nebo proto, že způsobují jeho předčasné vypuzení. <§F"Lidskou bytost dlužno respektovat a jednat s ní jako s osobou již od jejího početí, a proto také od této chvíle musí být uznávána její práva jako

osoby, mezi něž patří především nezadatelné právo na život, které platí pro každou nevinou lidskou bytost" (KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY, Instrukce o respektování rodičího se lidského života a o důstojnosti plození *Donum vitae*, 22.2.1987, č.I/1).

"Bohužel, v myšlení lidí se stále více stírá rozdíl mezi antikoncepcí a potratem. Den ode dne tomu také stále více napomáhá výroba chemických prostředků, nitroděložních tělísek a podkožních injekcí, které jsou stejně snadno distribuovány jako antikoncepční prostředky, ačkoliv vlastně zasahují člověka v nejranějším období jeho života a způsobují ve skutečnosti potrat" (JAN PAVEL II., encyklika *Evangelium vitae*, 25.3.1995, č.13).>

6. Naproti tomu se svou podstatou ode všech antikoncepčních praktik liší - jak z antropologického, tak i morálního hlediska, protože spočívá na jiném pojetí osoby a sexuality - chování těch manželů, kteří se na pozadí základní a stálé otevřenosti k daru života spolu pohlavně stýkají jen během neplodných období, jsou-li k tomu motivováni závažnými důvody odpovědného rodičovství.<ŠF"Existují-li tedy vážné pohnutky, aby mezi narozením dětí byl větší odstup z důvodu tělesného nebo duševního stavu manželů nebo z důvodů vnějších, církev učí, že tehdy je dovoleno přidržet se přirozených rytmů, které mají vztah k plodivým funkcím a užívat manželství jen v obdobích neplodných a tak regulovat porodnost, aniž by byly narušeny mravní zásady, o nichž jsme se nyní zmínili.

Církev není v rozporu sama se sebou, když považuje za dovolené uchýlit se k využití neplodných údobí, zatímco odsuzuje jako vždy nedovolené užívat prostředků přímo namířených proti oplodnění, i když se to děje z důvodů, které se mohou zdát čestné a vážné. Oba způsoby jsou totiž podstatně odlišné. V prvním případě manželé oprávněně využívají přirozené dispozice. V druhém případě brání uplatnění přirozených pochodů. Je pravda, že v prvním i v druhém případě manželé mají společnou pozitivní vůli vystríhat se potomstva z důvodů, s nimiž lze souhlasit a hledají jistý způsob, jak toho dosáhnout. Ale stejně tak je pravda, že pouze v prvním případě se dovedou zřítci manželského styku v plodných údobích, když ze správných pohnutek není žádoucí mít další potomstvo a manželské projevy si pak prokazují na znamení lásky a na upevnění vzájemné věrnosti v údobích neplodných. Když si takto počínají, je to projev lásky opravdu čestné" (PAVEL VI., encyklika *Humanae vitae*, 25.7.1968, č.16).

"Když naproti tomu manželé tím, že se přizpůsobují obdobím neplodnosti, respektují spojitost mezi stykem a plozením, jež jsou v lidské sexualitě neoddelitelné, podrobují se Božímu plánu a 'využívají' sexuality v její původní dynamice, jakou je úplné sebeodevzdání, bez manipulování a znetvoření" (JAN PAVEL II., Apoštolská adhortace *Familiaris consortio*, 22.11.1981, č.32).

"Úkol výchovy pro život přináší s sebou i výchovu manželů k odpovědnému rodičovství. Ve svém skutečném významu zodpovědné rodičovství vyžaduje, aby snoubenci byli vnímaví ke svému povolání od Pána a věrně s ním spolupracovali na jeho plánech. To je jistě možné i tam, kde je rodina zásadně otevřena pro přijímání nových životů a kde manželé dokazují, že oni sami jsou skutečně ochotni sloužit životu, a to i tehdy, když z vážných důvodů a v souladu s morálními předpisy se rozhodnou po dobu časově omezenou či neomezenou nedávat život novému dítěti. Morální zákon je však zavazuje, aby v každé situaci ovládali své přirozené sklony a vážně a respektovali biologické zákony, které jsou vepsány do jejich osobnosti. Takováto poslušnost, v duchu služby odpovědnému rodičovství, umožňuje legitimní užítí přirozených metod regulace plodnosti" (JAN PAVEL II., encyklika *Evangelium vitae*, 25.3.1995, č.97).>

Svědectví všech těch manželských párů, které po mnoho let žijí v souladu s tvůrčím záměrem Božím a při existenci příslušné závažných důvodů legitimně užívají tak zvané "přirozené" metody potvrzuje, že manželé mohou ve vzájemném souladu a s plným darováním se žít zcela podle požadavků manželského života a manželské čistoty.

3. Pastorační orientační prostředky zpovědníků

1. Ve svém chování vůči kajícím, pokud jde o odpovědné rodičovství, má mít zpovědník na zřeteli čtyři hlediska: a) vzor Pána, jenž je s to "sklánět se ke každému marnotratnému synovi, ke každé lidské bídě, zvláště pak morální, jako je hřích";<ŠFJAN PAVEL II., encyklika *Dives in misericordia*, 30.11.1980, č.6.> b) rozvážnost a moudrost při kladení otázek, jež se takových hříchů týkají; c) pomoc a povzbuzení kajícím, aby projevili dostatečnou lítost a svoje těžké hříchy plně vyznal; d) vhodné rady, jež umožňují postupovat vpřed na cestě svatosti.

2. Udělovatel svátosti pokání ať je si vždy vědom, že zpověď je zavedena pro muže a ženy, kteří jsou hříšníky. Pokud není zřejmý důkaz pro opak, přijme proto hříšníky přistupující ke zpovědi v domnění, že mají dobrou vůli usmířit se s milosrdným Bohem. Tato dobrá vůle vychází, i když v různých stupních, z *kajícího a pokorného srdce* (Žl 51[50],19).<ŠF"Kněz, který udílí svátost pokání - stejně jako u oltáře, kde slaví eucharistickou oběť, a při všech ostatních svátostech - jedná v osobě Kristově. Kristus, který se nám skrze kněze stává přítomným a který skrze jeho konání uskutečňuje tajemství odpuštění hříchů, je ten, kdo se zjevuje jako bratr člověka, velebný milosrdný a věrný a soucitný, pastýř soustředěný k hledání zatoulané ovce, lékař, který uzdravuje a utěšuje, jediný učitel, který učí pravdě a ukazuje cestu k Bohu, soudce nad živými i mrtvými, který soudí podle pravdy věcí, ne však podle pouhého zdání" (JAN

PAVEL II., Posynodální apoštolská adhortace *Reconciliatio et paenitentia*, 2.12.1984, č.29).

"Když kněz uděluje svátost pokání, plní službu dobrého pastýře, který hledá zboudilou ovci, anebo službu dobrého samaritána, který ošetřuje rány, či otce, který čeká na marnotratného syna a přijímá ho při jeho návratu, spravedlivého soudce, který nedělá rozdíl v osobách a jehož soud je zároveň spavedlivý a milosrdný. Zkrátka, kněz je znamením a nástrojem milosrdné Boží lásky k hříšníkovi" (*Katechismus katolické církve*, č.1465).>

3. Chce-li přijmout svátost smíření kajícník, který už nebyl dlouhý čas u zpovědi a situace se ukazuje být obecně závažná, je radno dříve, než mu budou položeny přímé a konkrétní otázky, pokud jde o odpovědné plození potomstva jakož i čistotu obecně, pomoci mu, aby dokázal pochopit toto přikázání z pohledu víry. Bude proto nutné, bylo-li vyznání hříchů příliš stručné nebo mechanické, podpořit penitenta v tom, aby v pohledu Božím znovu pohlédl na celý svůj život; dále bude nutné pomoci všeobecných otázek o různých ctnostech a závazcích přiměřeně okolnostem příslušné osoby<§FSrv. KONGREGACE POSVÁTNEHO OFICIA, *Normae quaedam de agendi ratione confessoriorum circa sextum Decalogi praeceptum*, 16.5.1943.> výslovně připomenout povolání ke svatosti lásky a význam povinností ohledně plození a výchovy dětí.

4. Jestliže sám penitent klade otázky nebo žádá vysvětlení konkrétních bodů - i když implicitně - musí zpovědník odpovídajícím způsobem odpovědět, ale vždy moudře a šetrně<§F" Při kladení otázek postupuje kněz s opatrností a uvážením s přihlédnutím k okolnostem a věku kajícníka a neptá se na jméno spoluviníka" (*Kodex kanonického práva*, kán.979).

"Konkrétní pastorační vedení v církvi musí být vždy spojeno s její naukou a nikdy se nesmí od ní oddělovat. Proto opakují se stejným přesvědčením slova svého předchůdce: 'V žádném bodě neslevit z Kristova učení spásy, to je vynikající způsob lásky k duším'" (JAN PAVEL II., Apoštolská adhortace *Familiaris consortio*, 22.11.1981, č.33).> a aniž by schvaloval falešné mínění.

5. Pokud jde o objektivně těžké hříchy, má zpovědník penitentům domluvit a působit v tom směru, aby při žádosti o rozhrěšení a odpuštění od Pána učinili předsevzetí, že si své chování rozmyslí a opraví. Upadnout zpět do hříchů antikoncepce není o sobě důvod k odmítnutí rozhrěšení; nelze ho však udělit, chybí-li dostatečná lítost nebo předsevzetí znovu nehřešit.<§FSrv. DENZINGER-SCHÖNMETZER, *Enchiridion Symbolorum*, č.3187.>

6. Kajícník, který se pravidelně zpovídá u téhož kněze, očekává často víc než pouhé rozhrěšení. V takovém případě se má zpovědník snažit poskytnout mu orientační pomoc, aby ho podpořil v jeho úsilí zaměřeném na všechny křesťanské ctnosti, a tudíž i na posvěcování manželského života. Tento úkol se snadněji podaří tam, kde existuje vztah opravdového duchovního vedení, i když se výslovně za takový neoznačuje.<§F"Podstatnou složkou svátosti pokání je vyznání knězi: 'Je nezbytné, aby kajícníci vypočítali ve zpovědi všechny smrtelné hříchy, kterých si jsou po pečlivém zpytování svědomí vědomi, i když se jedná o velmi skryté hříchy spáchané jen proti dvěma posledním přikázáním desatera, protože zraňují duši mnohem závažněji a jsou mnohem nebezpečnější než ty spáchané veřejně'" (*Katechismus katolické církve*, č.1456).>

7. Svátost smíření vyžaduje u kajícníka upřímnou lítost, formálně úplné vyznání všech smrtelných hříchů a předsevzetí s pomocí Boží už do hříchu znovu neupadnout. Všeobecně není nutné, aby zpovědník kladl důkladnější otázky týkající se všech těch hříchů, jichž se kajícník dopustil z nepřekonatelné nevědomosti jejich mravní hříšnosti nebo na základě nezaviněné nesprávného úsudku. I když samozřejmě mravně nelze takové hříchy započítávat, přesto znamenají zlo a nepořádek. To platí i pro *objektivní mravní hříšnost antikoncepce*: ta vnáší do manželského života manželů špatný zvyk. Proto je nutné zasadit se nejvýš vhodným způsobem o osvobození mravního svědomí od těchto omylů, <§F"Je-li naopak nevědomost nepřekonatelná nebo mravní subjekt není odpovědný za mylný úsudek, zlý čin, kterého se takto smýšlející osoba dopustila, nemůže jí být připočítán. Přesto však zůstává zlo, útrapy, nepořádek. Je tedy třeba se snažit o očistu mravního svědomí od jeho omylů" (*KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE*, č.1793).

"Zlo spáchané pro nepřekonatelnou neznalost anebo na základě omylu úsudku, jenž na něm nemá vinu, nelze přičítat osobě, která se jej dopustí; ale ani v takovém případě zlo nepřestává být zlem, porušením vztahu k pravdě a dobru" (JAN PAVEL II., encyklika *Veritas splendor*, 8.8.1993, č.63).> jež jsou v rozporu s přirozeností plného sebeodevzdání manželského života.

I když si osoba musí být vědoma skutečnosti, že formování svědomí má své místo především v katechezi - ať už ve všeobecné nebo určené speciálně pro manžele - je tu přesto vždy nutnost vést manžele i ve svátosti smíření a zkoumat plnění specifických povinností manželského života. Považuje-li se zpovědník zavázán klást otázky kajícníkům, ať to dělá šetrně a s úctou.

8. Pokud jde o manželskou čistotu, je nepochybně také třeba vždy považovat za platnou tu zásadu, podle níž je nutno upřednostnit, aby byl kajícník ponechán v dobré víře, jde-li o omyl, který lze vysvětlit subjektivně nepřekonatelnou nevědomostí a lze předvídat, že by kajícník, byť poučen vést život víry, své jednání nezměnil, nýbrž daleko spíše by i ve formálním ohledu hřešil. Ale i v takových případech se má zpovědník snažit podporovat

zpovídací osoby stále více v tom smyslu, aby ve svém životě uznali Boží plán, i pokud se týče požadavků manželské čistoty. Za tím účelem může zpovědník doporučit kajícímu modlitbu, vyzvat jej k formování vlastního svědomí nebo mu poradit, aby se důkladněji seznámil s učením církve.

9. "Zákon odstupňování" se nesmí v pastorální činnosti zaměňovat za "odstupňování zákona", jež je zaměřeno na zmírnění jeho požadavků. Záleží spíše v požadavku *rozhodného odklonu* od hříchu a *stálém postupu* vpřed k dokonalému spojení s vůlí Boha a jeho láskyhodných příkázání. "Také manželé jsou ve svém mravním životě povoláni na neustálou cestu růstu. Vede je upřímná, hledající touha stále lépe poznávat hodnoty chráněné a rozvíjené Božím zákonem, i čestná a pohotová vůle uskutečňovat tyto hodnoty při svých konkrétních rozhodnutích. Přece však nemohou pokládat zákon za pouhý ideál, kterého se má dosáhnout jenom v budoucnosti, ale musí ho pokládat za Kristův příkaz a snažit se překonávat ze všech sil těžkosti. Proto se nemůže takzvaný "postupný vývoj", nebo-li "postupná cesta" chápat jako "odstupňování zákona", jako kdyby byly v Božím zákoně různé stupně a druhy příkázání, rozdílné podle lidí a situací. Všichni manželé jsou podle Božího plánu povoláni ke svatosti v manželství a toto vznešené povolání se uskutečňuje v té míře, v jaké je lidská osoba schopna odpovídat na Boží příkázání a důvěřuje s jasnou myslí v Boží milost a v oporu vlastní vůle". Podle toho náleží k pastorační úloze církve, aby manželé jasně uznali za směrodatnou pro uplatňování své sexuality především nauku encykliky *Humanae vitae* a upřímně se snažili vytvořit nutné předpoklady pro zachování této normy" (JAN PAVEL II., Apoštolská adhortace *Familiaris consortio*, 22.11.1981, č.34).>

10. Naproti tomu je nepřipustné činit vlastní slabost kritériem mravní pravdy. Od prvního hlásání Ježíšova slova je si křesťan vědom "nepoměru" mezi mravním zákonem - přirozeným i evangelia - a lidskou způsobností. Současně chápe, že nutná a bezpečná cesta, jak otevřít brány božského milosrdenství, vede přes poznání vlastní slabosti. "V této souvislosti se otevírá patřičný prostor Božímu milosrdenství vůči hříšníkovi, který se obrátí, a též porozumění pro lidskou křehkost. Toto porozumění ovšem nikdy neznamená možnost zkreslovat nebo falšovat míru dobra a zla a přizpůsobovat ji okolnostem. Je lidské, že člověk, jenž zhřešil, uzná svou slabost a prosí o milosrdenství za svou vinu; je však nepřipustný postoj toho, kdo z vlastní slabosti dělá měřítko pravdy o dobru, takže myslí, že se může ospravedlnit sám od sebe, aniž by cítil potřebu hledat útočiště u Boha a jeho milosrdenství. Takový postoj podvrací morálku celé společnosti, protože učí pochybovat o objektivnosti morálního zákona všeobecně a odmítnout absolutní platnost morálních zákonů jistých skutků a končí tím, že uvádí ve zmatek všechny úsudky o hodnotách" (JAN PAVEL II., encyklika *Veritatis splendor*, 6.8.1993, č.104).>

11. Kajícímu, jenž po těžkém porušení manželské čistoty projeví lítost a bez ohledu na opětovné pády chce v budoucnu bojovat proti hříchu, ať se svátostné rozhřešení neodpírá. Zpovědník se má vyvarovat, aby dal najevo nedostatečnou důvěru v Boží milost nebo ochotu kajícímu, a upustil proto od požadování absolutní záruky bezvadného jednání v budoucnosti, "Jestliže zpovědník nepochybuje o přípravě kajícímu a tento žádá rozhřešení, rozhřešení mu neodepře ani neodloží" (*Kodex kanonického práva*, kán. 980).> když to ani není lidsky možné; to odpovídá uznávanému učení a praxi pěstované svatými učiteli církve a zpovědníky u obvyklých hříšníků.

12. Projeví-li kajícímu ochotu uznat morální učení církve - zvláště když pravidelně přijímá svátost smíření a projevuje důvěru v její duchovní pomoc - pak je užitečné probudit v něm důvěru v Prozřetelnost a pomoci mu přitom čestně se před Boží tváří osvědčit. Za tím účelem se doporučuje prověřit jak důvody omezení otcovství popř. mateřství, tak i přípustnost prostředků používaných k plánování rodiny.

13. Zvláštní potíže se objevuje v případech podpory k hříchu manžela, jestliže ten úmyslně působí neplodnost manželského spojení. Zde je především třeba rozlišovat mezi podporou ve vlastním smyslu a použitím násilí popř. nespravedlivého nucení, jimž se druhý z manželů nemůže fakticky stavět na odpor. "Velmi dobře také církev svatá ví, že nezřídka jeden z manželů hřích spíše trpí než sám činí, když připouští z příčiny skutečně závažné zvrácení správného řádu, sám však je proti této zvrácenosti, a že tedy je bez viny, jenom když také zde pamatuje na zákon lásky a neopomene druhého zrazovat před hříchem a odvracet jej do něho" (PIUS XI., encyklika *Casti connubii*, AAS 22, 1930, č.60).> Takové napomáhání může být přípustné, jsou-li současně dány tyto tři podmínky:

1. Jednání manžela vedoucí k podpoře nesmí být o sobě mravně nedovolené. (Srv. DEZINGER-SCHÖNMETZER, *Enchiridion Symbolorum*, č. 2795; 3634.)>

2. Musí existovat příslušně závažné důvody k napomáhání k hříchu manžela.

3. Musí tu být úsilí pomoci manželovi v tom smyslu, aby od svého jednání upustil (trpělivostí, pomocí modlitby, lásky a rozhovoru; nikoli nutně ve chvíli aktu samého a rovněž ne při každé příležitosti).

14. Taková podpora není dovolena, požívají-li se prostředky s potratovým účinkem. Nadto je

třeba přiměřeně posoudit spolupráci se zlem, používají-li se prostředky, mající možný potratový účinek. $\\$F$Z morálního hlediska není totiž nikdy dovoleno zjevně spolupracovat se zlem. Je známo, že existuje taková spolupráce, kdy dokonané dílo, ať už ze své povahy, nebo formou, kterou nabývá v určitém kontextu, je buďto přímým skutkem zaměřeným proti životu nevinného člověka, nebo znamená podporu nemorálního úmyslu toho, kdo jej vykonává" (JAN PAVEL II., encyklika *Evangelium vitae*, 25.3.1995, č.74).>

15. Křesťanští manželé jsou svědky Boží lásky ve světě. Musejí proto díky víře být i navzdory zkušenosti s lidskou slabostí přesvědčeni o tom, že s pomocí Boží milosti je možné plnit v manželském životě vůli Pána. Časté a stále útočiště v modlitbě, eucharistii a zpovědi je k dosažení sebevlády naprosto nutné. $\\$F$Provádění mravně oprávněné regulace porodnosti žádá od manželů především, aby dovedli poznávat a vážit si pravých hodnot životních a rodinných a aby se snažili propracovat se k dokonalému sebeovládání. Ovládání pudovosti rozumem a svobodnou vůlí bezpochyby žádá askezi, aby citové projevy manželského života byly v souladu s řádem, a zvláště aby byla zachována periodická zdrženlivost. Ale tato ukázněnost, která patří k manželské čistotě, nejenže neškodí manželské lásce, nýbrž naopak jí propůjčuje vyšší lidskou hodnotu. Žádá neustálé úsilí, ale díky jeho blahodárnému vlivu manželé rozvíjejí celou šíří své osobnosti a obohacují se duchovními hodnotami. Tato ukázněnost přináší rodinnému životu plody radosti a míru a usnadňuje řešení jiných problémů: podporuje pozornost k druhému manželovi, pomáhá manželům ovládat egoismus, který je nepřitelem pravé lásky a prohlubuje jejich smysl pro odpovědnost. Tím rodiče získávají schopnost hlubšího a účinnějšího vlivu při výchově dětí. Děti malé i dospívající vyrůstají pak v prostředí správného oceňování lidských hodnot a klidně a harmonicky se rozvíjejí jejich duchovní a citové vlastnosti" (PAVEL VI., encyklika *Humanae vitae*, 25.7.1968, č.21).>

16. Od kněží se očekává, že - v dokonalé věrnosti učitelskému úřadu církve - budou jak při katechezi a přípravě na manželství, tak při poučování a udílení svátosti smíření používat jednotná kritéria o mravní hříšnosti antikoncepce.

Biskupové ať v tomto směru projevují zvláštní starostlivost; nedostatek jednotnosti v katechezi a při udílení svátosti smíření nezřídka vyvolává u věřících pohoršení. $\\$F$Pro kněze: "prvním úkolem - zejména těch, kteří vyučují morální teologii - je vykládat bez dvojsmyslnosti nauku církve o manželství. Vy první ve výkonu svého povolání se snažte být příkladem loajálního vnitřního i vnějšího kladného postoje k učitelskému úřadu církve. Kladný postoj, jak víte, je zdravý nejen z uvedených důvodů, jako spíše z důvodů světla Ducha svatého, jímž jsou zvláště obdařeni pastýři církve k objasňování pravdy.

Víte též, že je svrchovaně důležité pro klid svědomí a pro jednotu křesťanského lidu, aby se všichni jak na poli mravouky, tak na poli věrouky přidržovali učitelského úřadu církve a mluvili tímto jazykem. A proto vám celou svou duší opakujeme naléhavou výzvu velikého apoštola Pavla: 'Zapřísahám vás, bratři, ve jménu našeho Pána Ježíše Krista: buďte všichni zajedno a ať nejsou mezi vámi roztržky! Stejně usuzujte a stejně smýšlejte'.

V ničem neslevit ze spasitelné nauky Kristovy je vynikající forma lásky k duším. Ale k tomu musí přistupovat trpělivost a dobrota, jejíž příklad v jednání s lidmi dal sám Pán. On, který přišel ne soudit, ale spasit, byl jistě nesmířitelný ke zlu, ale milosrdný k lidem" (PAVEL VI., encyklika *Humanae vitae*, 25.7.1968, č.28-29).>

17. Taková pastorálka zpovědi je potom ještě účinnější, jestliže postupuje v souladu se stálou a potřebnou katechezí, jejímž tématem je křesťanské povolání k manželské lásce a jejími rozměry jsou radost a požadavek, milost a osobní závazek; $\\$F$"Se zřetelem na problém mravně správné kontroly porodnosti musí si vzít církevní společenství v přítomné době za úkol účinně přesvědčovat a nabízet konkrétní pomoc těm, kdo chtějí opravdu odpovědně prožívat své otcovství a mateřství.

Církev vítá výsledky vědeckého bádání dosažené přesnějším poznáním cyklů ženské plodnosti a povzbuzuje k soustavnějšímu rozšiřování těchto studií. Ale musí znovu a důrazně apelovat na odpovědnost všech - lékařů, odborníků, manželských poradců, vychovatelů, manželských dvojic - kteří mohou manželům účinně pomáhat v projevování jejich vzájemné lásky při respektování struktury a cílů manželského úkonu, který tuto lásku vyjadřuje. To znamená rozsáhlejší, rozhodnější úsilí, aby byly poznávány, ceněny a používány přirozené metody kontroly porodnosti.

Cenné svědectví mohou a musí vydat manželé, kteří získali společnou snahou o periodickou zdrženlivost zralejší osobní zodpovědnost za lásku a život. Jak píše Pavel VI.: 'Pán jim svěruje úkol dát lidem viditelně poznat svatost a vlídnost zákona, který spojuje vzájemnou lásku manželů a jejich spolupráci s láskou Boha, původce lidského života'" (JAN PAVEL II., Apoštolská adhortace *Familiaris consortio*, 22.11.1981, č.35).> a jestliže jsou k dispozici vhodní rádci a střediska, jež může zpovědník doporučit kajícímu ke konkrétním informacím o přirozených metodách.

18. Aby bylo možné prakticky aplikovat mravní příkazy co se týče odpovědného rodičovství, musí být neocenitelná činnost zpovědníků doplňována katechezí. K tomu patří důkladné objasnění závažnosti hříchu potratu. $\\$F$"Již v prvním století církev prohlásila, že každý záměrný potrat je mravní špatnost. Toto učení se nezměnilo. Zůstává neměnné. Přímý potrat, ať už chtěný jako

cíl nebo jako prostředek, závažně odporuje mravnímu zákonu" (*Katechismus katolické církve*, č.2271; viz též KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY, *Prohlášení k úmyslnému potratu*, 18.11.1974).

"Morální závažnost úmyslného potratu se objeví v celé své pravdě, když si uvědomíme, že se zde jedná o zabití člověka, a zvláště když vezmeme v úvahu všechny okolnosti, které ho provázejí. Je zabíjen člověk, který sotva začal žít, a nemůže tedy existovat nikdo, kdo by byl více nevinný" (JAN PAVEL II., encyklika *Evangelium vitae*, 25.3.1995, č.58).>

19. Pokud se týče rozhrěšení od hříchu potratu, je tu vždy povinnost přihlédnout ke kanonickým předpisům. V případě upřímné lítosti a když by mělo být obtížné odkázat kajícího k příslušné autoritě, jíž je vyhrazeno uložení nápravného trestu, může podle kánonu 1357 každý zpovědník dát absoluci, uložit odpovídající pokání a kajícího odkázat na povinnost odvolat se, popř. spojenou s nabídkou, aby sám přišel či v odvolání dále pokračoval.<§FTřeba vzít v úvahu, že "ipso iure" plná moc dát rozhrěšení v této věci *in foro interno* - jako u všech nápravných trestů, jež nejsou vyhrazeny Svatému stolci a nejsou deklarovány - přísluší každému biskupovi, včetně titulárního biskupa, jakož i kanovníkům, penitenciáři katedrálního nebo kapitulního chrámu (kán. 508); dále přísluší kaplanům nemocnic, věznic a při námořních plavbách (kán. 566 § 2). Pokud jde specificky o nápravný trest za potrat, mají plnou moc dát rozhrěšení na základě výsady ti všichni zpovědníci, kteří náležejí k žebrovým řádům nebo k určitým novodobým náboženským kongregacím.>

ZÁVĚREČNÁ POZNÁMKA

Právě v dnešní době považuje církev za jeden ze svých předních úkolů hlásat a do života jednotlivce uvádět tajemství milosrdenství, které se nejzřetelněji projevuje v osobě Ježíše Krista.<§FSrv. JAN PAVEL II., encyklika *Dives in misericordia*, 30.11.1980, č.14.>

Místem pro hlásání a naplnění milosrdenství je právě slavení svátosti odpuštění.

Právě tento první rok z tříletí přípravy na třetí tisíciletí, jenž je věnován *Ježíši Kristu, jedinému Zachránci světa včera, dnes a navěky* (srv. *Žid.13,8*) může být jedinečnou příležitostí k pastorálnímu zařazení tohoto učení do dnešní doby a k jeho katechetickému prohloubení v diecézích a zvláště v poutních místech, kde se shromažďuje hodně poutníků a kde se v obzvlášť bohaté míře uděluje svátost smíření vzhledem k četně se vyskytujícím zpovědníkům.

Ať jsou kněží stále plně k dispozici pro tuto službu, na níž závisí jak věčná spása manželů, tak i z velké části jejich štěstí v nynějším životě; kéž jsou jim kněží opravdu živými svědky Otcova milosrdenství!

Vatikán, 12. února 1997

ALFONSO kardinál LÓPEZ TRUJILLO
předseda
Papežské rady pro rodinu

+ FRANCESCO GIL HELLÍN
tajemník

OBSAH

Předmluva
Úvod
Vademekum pro zpovědníky
Závěrečná poznámka